

x. 5563 - 125/1938-39 - 1939. I. 28. - kétes - egyhangú;
xi. 5806 - 29/1939-40. - " 12. 30. - vegyes - egyhangú;
5997 - 220/ " - 1940. IV. 30. - kétségtelen - egyhangú;

Mezőtúr, János, m. 1915. IV. 30. ref.

avatói átirat: 1092/1938-40.

rep. 1940. VI. 21.

" cum laude"

1052 1939/1940. szám.

Érk: 1940. évi június hó 15 n.

Előirat:

drh. melléklet. Utóirat: 1092.

Bizálathoz kiadom:

Dr.

Baranyi András

"

Zachár Gyula

professzor math. math.

Debrecen 1940. június 17-én.

Elfogadom.
E. 1940. június 20

Baranyi

Elfogadom.

Egy h. is lehet, e. i. d. után.

Szerintem pedig
lati eredetű és az e

a forrásról írásról és az

Káro

Móvát András

A v i s s z a e s é s t a n a

különös tekintettel a magyar BTK-ekre.

SZAKÁLL LÁSZLÓ GYULA doktori értekezése.

Á t t e k i n t é s .

A visszaeséssel a büntetőjog oly tételéhez nyulok hozzá, mely a mai büntetőjogi irodalomnak is vitás, egységesen el nem döntött kérdése. Nem az képezi a vita tárgyát, hogy a visszaesést a büntetőjogban egyáltalán figyelembe vegyük-e, hiszen, ha a visszaesést, mint büntetést súlyosbító körülményt, a mult büntetőjogában vesszük vizsgálat alá, láthatjuk, hogy a legrégibb törvényhozások sem hanyagolták el azt a körülményt, hogy aki többször bűnözik, az súlyosabban is bűnhődjék, habár a visszaesés sajátos fogalmát ugyan nem ismerik. Ez utóbbi az, ami a mai büntetőjogi irodalomban a vajúdas tárgyát képezi: hogy a visszaesés jelentőségének elismerésével milyen legyen az a szabályozás, vagyis a visszaesés

fogalmának kialakítása, melyet a közérdek és az erkölcsi igazságérzetünk szempontjainak figyelembevételével a leghelyesebbnek fogadhatunk el.

Meg van adva a visszaesés legtágabb fogalma, melyen belül az egyes államok büntetőjoga, a visszaesés jelentőségének kisebb-nagyobb elismerése mellett, hol szűkebb, hol az adott kereteken belül tágabb értelemben alakítja ki a visszaesésnek biróilag figyelembe veendő fogalmát, esetleg hangsúlyozom, nem is a leghelyesebb módon.

Értekezésem első, "A vita ante acta és a recidiva" című fejezetében a visszaesésnek a fentebb említett értelmezéseiről szólok. A visszaesés legtágabb fogalmától elválasztom a visszaesésnek biróilag figyelembe veendő fogalmát. A két fogalom azonban találkozhat akkor, ha a törvényhozás a visszaesést legtágabb értelemben veszi, ennek figyelembevételét

tesz a bíró kötelességévé.

A második, "A visszaesés dogmatikai fogalma" című fejezetben a visszaesés dogmatikai fogalmát tárgyalom. Itt a visszaesésnek általános, elvont bölcséleti szempontból való kifejtését adom, mi is hát a visszaesés? Megadom azokat a szempontokat melyeknek a visszaesés büntetőjogi szabályozásánál okvetlen érvényesülniök kellene.

A harmadik, "A visszaesés fajai" című fejezetben a visszaesés fajait sorolom fel. Ez a kérdés sem egységes. A visszaesés két főfaján kívül ugyanis, amiket mindenki elismer, a további fajok tekintetében különbözőek a vélemények. Én e kérdésben Oberschall álláspontját követem. Mindazokat a bíróilag figyelembe veendő visszaesés fogalmakat, melyeket egyes írók és törvényhozók bizonyos feltételek figyelembevételével alakítanak ki, a visszaesés faja-

inak is tekintem.

A negyedik, "A visszaesés hatása a beszámításra" című fejezetben a visszaesésnek az újabb büntetendő cselekmény beszámítására való hatásának a problematikus kérdésében világítok bele.

Az ötödik, "A visszaesés hatása a büntetés alkalmazására" című fejezet a visszaesésnek a büntetés alkalmazására való kihatásáról szól. Ez a visszaesés kérdésében rendkívül fontos jelentőséggel bír. Minősítsen vagy csak súlyosbítson-e a visszaesés? Erre a kérdésre akarok rávilágítani azokkal az érvekkel, melyek a büntetőjog irodalmában erre vonatkozólag pro vagy contra elhangzottak.

A hatodik, "A visszaesési elévülés" című fejezet.

A visszaesés hatásának, helyesebben az előző bűncselekmény bizonyos idő múlva való megszűnte-

tése tisztán méltányossági okokból is épp úgy indokolt - mutatis mutandis - mint például az eljárási elévülés, a végrehajtási elévülés. Az elítéltet, büntetését kitöltöttet azért, mert megelőzően bűncselekményt követett el. Örök időre megbélyegezni semmiképpen sem fér össze a büntetőjog alapvető elveivel: az igazságossággal és a szükségességgel.

A hetedik, "A visszaesés a KBTK-ban" című fejezetben kisebb jelentőségénél fogva a KBTK - visszaesési rendszeréről szólok néhány példa felemlítésével.

Mind e kérdésekben igyekeztem kissé alaposabb munkát kifejteni és meg is tettem mindent, amennyiben, különösképpen a forrásmunkák felkutatásánál tapasztalt akadályok és elvi szempontok nem korlátoztak.

I.A vita ante acta és a recidiva.

I. A visszaesés /Rückfall, relapsus/ a tettes nagyobb megrögzöttségét tanúsító körülmény, mely létesül az előző elítélés után, újabb bűncselekmény miatti elítélés nélkül csak pusztá bűnismétléssel /reiteratio/ állunk szemben.

E meghatározás a visszaesésnek a legtágabb fogalmát adja. Ha azonban elvi és tárgyi jogi szempontból vizsgáljuk a kérdést, az íróknál és a büntetőtörvényekben a visszaesésre vonatkozólag különböző felfogásokat találunk, amelyek a visszaesésnek e legtágabb fogalmát különböző megszorításoknak veszik alá, amennyiben ez előző bűncselekményre csak belföldi elítélést, vagy az elítélésen kívül a büntetésnek egészben vagy részben való kiállítását, az újabban elkövetett cselekményre nézve pedig ennek az előbbivel való azonosságát, vagy hasonneműségét

követelik meg. Némelyek abban is megszorítást tesznek, hogy a két bűncselekmény közt hosszabb-rövidebb időköznek megállapítását tartják szükségesnek, melyen túl a visszaesés, mint ilyen számításba nem jöhet.

II. Mindezeket összevetve, megállapíthatjuk azt, hogy a fenti esetekben visszaesés alatt csak az így kialakított fogalmat értik /ez a recidiva/ és a visszaesés legtágabb fogalma nem mint visszaesés, legfeljebb csak mint "rovott előélet" jön tekintetben.

A magyar BTK miniszteri indoklása szerint a "vita ante acta" mint a büntetés súlyosbításának tényezője egészen más és egészen más a "recidiva". De megállapíthatjuk ezek után azt is, hogy ahány író, törvényhozás van, annyiféle lehetne illetve lehet a bíróilag figyelembe veendő visszaesés fogal-

ma is.

Értekezésem további részében visszaesés alatt a recidiva fogalmát értem, mely - mit hangsúlyozni kívánok, - egyenlő is lehet a legtágabb értelemben vett visszaeséssel. /L.18. oldalt./

II. A visszaesés dogmatikus fogalma.

Jellemző ismerv az, hogy a visszaeső már érezte a büntetőhatalom súlyát és újból bűncselekményt követ el. De ez nem elég ismerv. Nem vezet mindig a visszaesés felismerésére, mert ezáltal nem igazolódnak igen sokszor azok a kivételes szempontok, melyek a visszaeső fokozottabb megbüntetését igazolják. A kérdés megoldása végett reá kell mutatnunk először azokra az indokokra, melyek a visszaesővel szembeni megkülönböztetett eljárásnak alapját képezik. Ezek az indokok a következők: a közérdek szem-

pontjából a visszaesés nagyobb veszélyessége; a már alkalmazott normális védekezési eszközök relatív hatálytalansága; a tettes nagyobb elvetemültsége, megrögzöttsége. De mindez a visszaesés felismeréséhez még mindig nem elég. A visszaesés fogalmának megalkotása: ténykérdés /quaestio facti/, melynek megállapítása nehéz, de nem lehetetlen.

Vannak a nagyobb veszélyességnek is felismerhető jelei.

1./ A nagyobb veszélyesség egyik jele az üzletszerűség. Itt a bűncselekmény elkövetése megélhetési eszköz, jövedelmi forrás, ahol fennforog az ismétlési szándék, a nyereszkeskedési célzat.

Ennek megállapítása nem nehéz. Igazolható a bűncselekmény természetéből, az eset körülményeiből. Edvi Illés Károly szerint helyesebb lenne, ha az üzletszerűséghez ugyanazon cselekmény ismételt

elkövetését kívánnák meg. / II.r.XXX.f.230./

Itt két büntetőjogi fogalom kapcsolódik egymással, melyek abban a viszonylatban, hogy minden üzletszerűen elkövetett bűncselekmény visszaeséssel jár, elválaszthatatlanok.

2./ A nagyobb veszélyesség jele még a szokásszerűség. Sem a szokásszerűség fogalmát illetően, sem e fogalomnak, mint büntetést fokozó körülményre vonatkozóan egységes felfogás nincs. A szokásszerűség fogalma pl. Wahler szerint akkor létezik, ha a bűntevő rövidebb idő alatt legalább háromszor ugyanazt, vagy hasonló bűncselekményt követ el és a cselekmények a tettes jellemvonásává vált bűnös hajlam eredményei.

Oberschall szerint a szokásszerűség fogalmához megkívánja, hogy a bűntevő ugyanaz vagy hasonló bűncselekményt többször kövesse el, mely tényke-

dés a tettes hibájából az ismétlések folyama alatt kifejlődött bűnös hajlam eredménye.

Ami a szokásszerűség büntetést fokozó hatását illeti például Lihenthal szerint az a körülmény súlyosbít, hogy a büntetésre irányuló akaratelhatározásnak ismétlődése bizonyítja azoknak a lelki tényezőknek /lelkiismeret stb./ behatását az akaratelhatározásra, melyek normális körülmények között a bűnös akarat létrejöttét tompítják.

Wahlberg szerint a súlyosabb büntetés alapja az, hogy a tettes a benne felmerült rossz hajlam legyőzését elmulasztotta.

Oberschall szerint a szokásszerűség súlyosító körülmény ugy a közérdek védelme, mint az erkölcsi igazságérzet szempontjából. A szokásszerűség megállapítása nehéz, mivel belső, lelki motívum, de nem küszöbölhetjük ki.

Amennyiben úgy az üzletszerűség, mint a szokásszerűség fennforgása a visszaesővel szemben megállapítható, úgy Oberschall szerint, ez már az első visszaesésnél, mint minősítő körülmény figyelembe veendő, de elsősorban csak valódi visszaesés esetében, a védelmezett visszaesésnél csak akkor jöhet tekintetbe, ha a tettes előző büntetésének legalább felét letöltötte. Szükségesnek tartja a büntetés egészbeni vagy részbeni kiállítását azért, mert a büntetés célja éppen az, hogy az embert visszatartsa a bűn elkövetésétől. E cél elérik egyrészt a jogszabályban kilátásba helyezett fenyegetés által, másrészt azáltal, hogy a már egyszer megfenyített egyén számára újabb bűncselekmény elkövetése esetén újból kilátásba helyeztetik a már elszenvedett "malum". Ha pedig az előző megtorlás nem volt elégséges az újabb bűncselekmény elköve-

tésére, teljesen indokolt a büntetés felemelése a visszaesővel szemben, mert az előző megtorlás elégtelen volt.

3./ A nagyobb veszélyesség mutatkozik a társadalmi együttműködéshez szükséges fegyelmezett-ség hiányában is. Ide tartoznak azok, kik állandó ellenségei a közrendnek, előmozdítói a társadalom-elleni törekvéseknek, megingatói a közrendbe vetett bizalomnak s ezáltal kiszámíthatatlan társadalmi kár okozói. Ezekkel szemben a rendes megtorlás nem elég, itt erélyesebb eszközök alkalmazására van szükség. Ismervük a törvénnyel való gyakori össze-ütközés. Az egyszeri visszaesés ezeknek felismeré-séhez nem elég.

Oberschall szerint négy-ötszöri büntetés-nek kell fennforognia és az előélet tüzetes megvizs-gálására van szükség. De a bűnözések gyakorisága mel-

lett is a minősített büntetés alkalmazása csak praesumptiv iuris lehet, mely ellenében bizonyítható, hogy az előző bűncselekmények nem folynak a bűntevőnek a társadalmi együttműködéséhez szükséges fegyelmezettségének hiányából.

A büntettek e kategóriájánál a minősített büntetés alkalmazása esetén nemcsak az ugyanaz vagy hasonlóⁿ bűncselekményért való előzetes elítélés veendő figyelembe, hanem a BTK. bármely részének megsértése.

Hogy pedig az elmondottak figyelembe vételének mellett, az általános vagy a szűkebb értelemben vett visszasszés adja-e a visszaesés igazi fogalmát, ez a kérdés egységesen eldöntve nincs.

Prins, Oberschall a generalis visszaesésnek kedvez, e tekintetben és azzal érvelnek, hogy csak a specialis visszaesés elfogadása esetén a

legveszedelmesebb gonosztevők, az ugynevezett encyclopædistikus bűnözők kerülnék ki a törvény fokozottabb szigorát.

Ezzel szemben a mai büntetőjogi irodalom többsége a specialis visszaesést fogadja el mint fogalmat. Abból indulnak ki, hogy nem a bűncselekmény ismételt elkövetésében, hanem a bűnös hajlamban /della stessa indole/ nyilvánul meg a visszaeső fokozottabb veszélyessége s így a büntetés minősítése csak ugyanazon motivumokon alapuló bűncselekményeknél állapítható meg. Elgondolásukat indokolják azzal, hogy a különböző s eltérő jellegű bűntettek elkövetése könnyen lehet a pillanat, az alkalmi ^{om. műve.} bűnösnek tekinthető.

E felfogás, Oberschall szerint, megtámadható a közérdek és erkölcsi igazságérzet szempontjából.

Egyébként tudományosan sem indokolható a

speciális visszaesés. Ott, ahol megvannak az előfeltételek, melyek a visszaeső fokozottabb veszélyességét igazolják, tekintetbe kell azt venni az igazságosság egyenlő mértékénél fogva minden téren.

III. A magyar BTK. a specialis visszaesést fogadta el, melynek jogalapja a MI.szerint a tettes akaratának megátalkodottsága, mely abban mutatkozik, hogy a tettes másodszor is elkövette ugyanazt a bűncselekményt, melyért már meg volt büntetve.
/Anaggyüjtemény I.736./

Mindent összegezve, nem minden újbóli bűnelkövetés állapítja meg a visszaesés dogmatikus fogalmát. Hogy pedig mikor állunk szemben visszaeséssel: ez ténykérdés, melynek megoldásához szükséges a visszaesés büntetést súlyosbító hatásának indokai, melyek közül a legkiemelkedőbb a visszaeső nagyobb veszélyessége, melynek külsőleg felismerhető jele

például az üzletszerűség, szokásszerűség, fegyelmezettség hiánya. Ezek bármelyikének fennforgása és bizonyos elvek figyelembevétele mellett jutunk el a visszaesés dogmatikus fogalmához.

III. A visszaesés fajtái.

1./ Tágabb értelemben értjük alatta azt az esetet, ha a büntetett, aki már bűncselekmény miatt egyszer vagy többször jogerősen elítélve illetve büntetve volt, újabb bűncselekményt követ el. Ezt nevezik általános visszaesésnek /*recidiva generalis, impropria*/. Abban az esetben ha a relapsust minden feltétel nélkül visszaesésnek vesszük, úgy egyenlő fogalommal lesz a *recidiva generalis*-sal.

2./ Ettől különbözik a visszaesés szűkebb értelemben, mely abban áll, ha valaki bizonyos bűntény miatt megfenyítettén, utóbb ugyanolyan vagy

legalább hasonnemű bűntényt követ el. Ez a szoros értelemben vett különös visszaesés /*recidiva specialis, in specie, r. propria*.

A különös visszaesésnek tehát további két faja van:

a./ A szűkebb felfogás szerint az előző megbüntetésnek illetve jogerős elítélésnek ugyanolyan cselekményért kell történnie.

b./ A tágabb felfogás szerint a hasonnemű cselekmények is számításba jöhetnek.

Ezzel kapcsolatban kell szólni a hasonnemű cselekményekről. A nézetek, a kiindulás egymástól eltérő szempontjai szerint különfélék, de megegyeznek abban, hogy kritériumként vagy a tény /jogsértés, jogveszély/ vagy a ténykedés /elkövetés módja, erőszak, cselfogás/ vagy az indokok /nyereségvágy, nemi ösztön/ vagy mindezek hasonnszerűségét fo-

gadják el. Az itt előálló bizonytalanság csak úgy szüntethető meg, ha csoportokat alakítunk mindazokból a bűncselekményekből a fenti szempontok valamelyike szerint, mely csoportokban tartozó cselekményeket azután a bíró visszaesésnél egyneműeknek tartozik venni.

A csoportok vagy körülhatároltak vagy csak az alapelv van megadva. A körülhatárolt csoportoknál az elméleti szempont a döntő. A csoportok terjedelme függ attól, hogy milyen nagy körben akarjuk a visszaesést megállapítani. Nagy csoportnál sok a hasonnemű cselekmények száma kevés a csoport és fordítva. A szándékos és vétkes bűncselekményt sehol sem tekintik egyneműnek. A hasonnemű cselekmények csoportjai lehetnek általában a következők:

- 1./ az állam biztonsága elleni cselekmények,
- 2./ a szabadság jogok.

- 3./ hivatali visszaélések,
- 4./ hatóság elleni cselekmények,
- 5./ igazságszolgáltatás elleni cselekmények,
- 6./ az erkölcs és családi jogok elleni
cselekmények,
- 7./ emberélet és egészség elleni cselekmé-
nyek,
- 8./ vagyon elleni cselekmények csoportja.

/Jogi Lexikon./

Ha a visszaesés e két főfaját gyakorlati szempontból vizsgáljuk, a BTK-ek legnagyobb része / L.az 1864.-i román, az 1896.-i bolgár, az 1882.-i japán BTK-et./ a generalis visszaesést fogadja el, vagyis abban adja a visszaesés fogalmát, és ezt az általános részben tárgyalja. Ezt nevezik az általános visszaesés rendszerének.

Ezzel szemben például az 1852.-i osztrák,

az 1871.i német, 1892.-i orosz és a magyar BTK.-ek csak a különös részben és csak néhány büntetendő cselekménynél szólnak a visszaesésről. Ez a specialis visszaesés rendszere.

Míg például a norvég BTK. e két rendszert összeköti.

A fenti szempontokat rögzíti a magyar BTK. miniszteri indokolása is, mely szerint az utóbbi elhelyezés a specialis rendszer helyesebb akkor, "ha a másodszori vagy harmadszori törvényszegés nem mindenik esetben tekintetik visszaesésnek, hanem csak a tárgy, indokok ugyanazonossága vagy hasonlatossága vétetik a visszaesés tényező-eleméül. A jelen törvény a specialis visszaesést fogadta el," vagyis csak egynemű és hasonnemű bűncselekmények újbóli elkövetése állapítja meg a visszaesést. Ha nem ilyen cselekményekről van szó, úgy a későbbi bűn-

tett önálló és új cselekmény.

BTK-ünk a hasonló cselekmények csoportját a vagyonelleni bűntettek és vétségeknél alakítja ki, mert ezek az indokokra és obiectum természetére nézve azonosak. Ide tartoznak: lopás, rablás, sikasztás, csalás, orgazdaság bűntettei és vétségei.

II. A visszaesés további fajai a különféle bíróilag figyelembe veendő visszaesés fogalmának megalkotásában mint feltételek, kellékek is szerepelnek.

Ha két fogalom találkozik össze, a fajiság és a feltételiség fogalma. A bíróilag figyelembe veendő visszaesés fogalmának feltételei azok a körülmények, melyek annak megállapításánál üggyöntő szereppel bírnak, mely vagy melyek hiánya esetén visszaesésről speciel nem szólhatunk.

E feltételek bármelyike vagy egyszerre több is szerephez juthat /pl.a mi BTK-ünkben három feltétel van: 1, egyszeri illetve kétszeri elkövetés; 2, megbüntetés; 3, tíz év el nem múlása./

Viszont más-más feltétel illetve feltételek elfogadása esetén a visszaesésnek különböző fajaihoz jutunk. Vannak, kik más szempontok szerint csoportosítanak.

1./

a./ Valódi visszaesésről akkor szólunk, ha az elbírálás alatt álló bűntevő az előző büntetését teljesen kiállotta. A BTK-ünk a visszaesés hatásainak beálltához, mint egyik feltételt megkívánja az előző büntetendő cselekményért kiszabott büntetés teljes kiálltát, mert mint a MI.mondja: "nem az elítélés, hanem az előző ismételt megbüntetés, illetve ennek hatálytalan volta képezi a súlyosabb minősítés alapját." /Anyaggyűjtemény II.655.1./ Nincs

tehát visszaesés akkor, ha az egyéb feltételek fennforognak is a visszaeső az előző büntetést még ki nem töltötte, vagy mert annak kezdete halasztást nyert, vagy kegyelmet kapott, vagy megszökött.

Ugyanezen elv alapján nincs helye a minősítésnek, ha előzőleg két büntetés egyhuzamban hajtattott végre.

b./ Védelmeszt a visszaesés akkor, ha az elbírálás alatt álló bűntevő az előző büntetését csak megkezdte vagy csak részben állotta ki.

c./ Költött visszaesésnél az előző elítélés jogerős, de végre nem hajtattott.

Carrara csak valódi és védelmeszt visszaesést ismer el. Szerinte az előbbi visszaesés az igazi ! Ezt a logikai szükségesség: jogi szükségesség igazolja. Az utóbbi a költött visszaeséssel veszi egynek. /i.m. 741.§/

A francia iskola, Werner csak valódi és nem valódi visszaesést ismer, ez utóbbit az említett költött visszaesés értelmében.

2./

a./ Örökös visszaesésről van szó akkor, ha az előző elítélés minősítő vagy súlyosító hatása egész életen át kíséri a bűntevőt. Garofalo szerint nincs értelme annak, hogy a bűnözőt azért ne tekintsük visszaesőnek, mert egy bizonyos éven át ^{nem} érte büntetés.

b./ Időleges visszaesés esetében a büntetés kiállása vagy a büntetendő cselekmény elkövetése idejétől számítottan bizonyos idő múlva a visszaesés következményei elenyésznek. Ezzel kapcsolatos a visszaesés elévülése. / L. alább 47. oldal/

3./ Az írók BTK-ek egyrésze a visszaesés fogalmának megalkotásánál csak az előző belföldi elítélésre, illetve megbüntetésre vannak figyelem-

mel, /1889-es olasz, 1871-es német BTK-ek./ más része az előző külföldi elítélést és büntetést is alkotó tényezőnek veszi. Az előbbieket abból indulnak ki, hogy a külföldi ítélet belföldön végre nem hajtatik. Oberschall szerint ez helytelen, mert a bűnözés nem nélkülözi a nemzetközi jelleget sem. A külföldön megbüntetett bűntevő épp oly veszedelmes mint a belföldi. Egy szempontból elismeri a korlátozást: ha a külföldi elítélés folytán kiszabott büntetés felénél kisebb nem számítható be a visszaesésnél. /Ugyanígy Heil Fausztin is/. Az 1902. norvég BTK. az előző külföldi ítéletek figyelembevételét a bíróra bizza.

BTK-ünk szempontjából nincs különbség abban, hogy a visszaesőt bel- vagy külföldön ítélték el és állotta ki büntetését, mert a 13.§. szerint a külföldön kiállott büntetés a belföldi bíróság által

kiszabandó büntetésbe beszámítandó, a 15.§. pedig intézkedik arról, hogy a magyar honos által külföldön kiállott büntetés érvényesen kiállottnak tekintendő. E felfogás a büntető- politikai követelmények helyes felismerésén alapszik. Ha azonban a külföldi elítélés az ottani törvény szerint kihágás miatt történt, akkor e büntetés a visszaesés szempontjából akkor sem vehető figyelembe, ha a cselekmény a mi törvényünk szerint büntetetté vagy vétséggé minősülne is. /J. E. H. ind. 1905., BTK-³ XLIV.K. 282.lap./

Ami a katonai bíróságok ítéletét illeti, visszaesés szempontjából csak akkor vehető figyelembe, ha olyan cselekményre vonatkozik, mely a polgári BTK szerint visszaesést von maga után. BTK-ünk e kérdésben szintén közömbösséget tanúsít.

4./ Nincs egységesen eldöntve az sem, hogy

ha új BTK. lép életbe, tekintetbe veendő-e a visszaesés megállapításánál az előbbi törvény uralma alatt és annak alapján kimért büntetés ? Ami a kérdést illeti, érdekes lesz itt megemlíteni Dr.L.L. fejtegetéseit. Ezt megelőzőleg fel kell említeni azt, hogy habár a BTK.-ünkben expressis verbis kifejezve nincs, de irányelv, hogy csak büntett és vétségért való előzetes megbüntetés állapíthatja meg a visszaesés következményeit. A kihágás minősítő hatását a BTK nem ismerte el. Dr.L.L. szerint az a körülmény, hogy a BTK. előtt a régi gyakorlat a lopás, sikkasztás és orgazdaság büntettét csak kihágásnak vette és a BTK. ugyane cselekményeket vétségnek minősítette, a visszaesés kérdésében problémát nem okozhat. A régi gyakorlat e kihágásai egyenlők a BTK. vétségeivel. Nem a szavakon kell nyargalni, hanem a lényegét kell nézni. A BTK.ellenkező

magyarázata igazságtalansághoz vezetne, mert a régi törvények szerint "kihágások" tizszer elkövetve nem súlytanák a bűntevőt oly mértékben, mint a BTK. szerint csak háromszor követné el.

A Kuria azonban kimondta, hogy ily esetben a 338.§. nem alkalmazható és a BTK hatályba lépte előtt kiállott fogság kihágás miatt kiszabott büntetésnek veendő. /BJT.I. 239. l., és 268. l./

Mi a helyzet akkor, ha csak az új törvény szerint büntetendő valamelyik cselekmény ?

Több francia döntvény szerint beállanak a visszaesés következményei akkor is, ha az új büntető- törvény az előző cselekményt nem is bünteti, de például az 1853. toscaniai BTK.szerint nem. Oberschall szerint mindkét álláspont hibás: ha az új törvény a cselekményt nem tartja büntetendőnek, nem súlyosbíthatjuk a terhelt helyzetét; másrészt

a multa fátyolt borítani az új törvény miatt indoktalan és meg nem engedhető kedvezmény.

5./ Egyesek a visszaesés fogalmának megalkotásánál egy előző elítélés illetve megbüntetés, mások többnek a fennforgását kívánják meg. A harmadik csoport pedig az előző valamint az elbírálás alatt levő cselekmény súlyosságával arányban kíván egy vagy több előző elítélés és megbüntetés fennforgását. E harmadik felfogás indokolható leginkább a visszaesés tekintetbe vételének különleges szempontjaival.

Vizsgáljuk meg ezt a kérdést a magyar BTK-ben.

A visszaesést öt cselekménynél ismeri el: lopás, rablás, sikkasztás, csalás és orgazdaság büntetnének és vétségének eseteiben az előbbi rendszer szerint. Rablásnál egy ízbeni előzetes megbüntetést

kíván, mely rablásért vagy zsarolásért /hasonnemű cselekmény!/ történt legyen, míg a lopás, sikkasztás és orgazdaság esetében két izbeni előzetes megbüntetést kívánja meg lopás, sikkasztás, rablás, zsarolás vagy orgazdaság büntettéért vagy vétségéért.

Csalásnál a BTK. a legspecialisabb visszaesés rendszerére helyezkedett és csak a csalásba való kétszeri visszaesést /a harmadik csalást/tekinteti minősítő körülménynek. Az egy izbeni vagy 2 izbeni megbüntetés a II.1.a. szerint értendő !

A Kuria is eszerint ítélte akkor, midőn például a vádlott a második büntetésének kitöltése alatt megszökött, s újabb lopást követett el, mert e lopás elkövetésekor második büntetését még ki nem töltötte. /XI.12./

A BTK. e pontban vázolt rendszere nem fel-tétlen, míg lopásnál bármelyik említett cselekmény

újborni elkövetése megteremti a visszaesés feltételét, addig csalásnál csak csalás, rablásnál "rablás vagy zsarolás" jön számításba.

6./ Vannak, kik a visszaesés fogalmának megalkotásánál, az új büntett elkövetésénél a bűntevő szándékosságára fektetik a főszűlyt. /1889-es olasz BTK./; vannak, akik ezt nem kívánják meg. Oberschall szerint ez nem elhanyagolható körűlmény. A culposus cselekmények a megrögzöttség mellett nem bizonyíthatnak.

7./ Vannak, akik szerint a fiatal korban elkövetett büntetendő cselekményért való megbűntetés illetve elítélés a visszaesés fogalmának megállapításánál nem jöhet figyelembe, mások viszont emellett érvelnek.

Garofalo az előbbi álláspont mellett érvel. Nem ismeri el a visszaesést serdűlőnél, szerfőrlött

nagymértékben tudatlannál, amikor is ezeket a bűnöző hajlandóságokat a környezetnek kell tulajdonítani, amelyben az illető született vagy nevelkedett, vagy a nevelés hiányának. /i.m.XX.fejezet./

Oberschall sem ismeri el a fiatalkori bűnözést a visszaesés feltételeként. E kérdést kapcsolatba hozza a büntetőjogi felelősséggel, mely csak akkor létesül, ha az emberben működő társadalom- és erkölcsellenes vágygal szemben visszatartó erőként áll a vallás, erkölcs, jog kifejlődött nézetei. A megfelelő korhatárt nehéz megállapítani. Általában elfogadható időhatár a 16-18 év betöltése.

E kérdésre vonatkozólag forráshelyet nem találtam, de büntetőjogunk közömbösségét látom fennforognia a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezésekből. A BTK-nak a fiatalkoruakra vonatkozó rendelkezéseit helyettesítő BN.17. §-ának harmadik beke-

dése szerint a dorgálás, próbára bocsátás és a javítónevelés a visszaesés megállapításánál semmi joghatályt sem von maga után. A fogház és elzárás alkalmazása azonban a visszaesésnél a rendes szabályok szerint figyelembe veendő.

8./ Némelyek szerint csak tettesi minőségben elkövetett és befejezett bűncselekményért való elítélés vagy megbüntetés állapítja meg a visszaesést, mások tekintetbe veszik a részességért, kísérletért történő elítélést illetve megbüntetést is.

A BTK szempontjából közömbös az, hogy akár az előző bűncselekménynél is, a visszaeső mint tettes vagy részes működött közre, avagy kísérletért büntettetett meg. E kísérletre vonatkozólag a 43. sz.TUH. rögzíti a BTK. álláspontját. E TUH intézkedik még arról is, hogy a 338.§. rendelkezései alkalmazandók akkor is "ha az utóbb elkövetett és elbí-

rálás tárgyát képező ilyenmű cselekmény a kísérletnél tovább nem jutott".

Carrara szerint a visszaesés lehet: valódi és sajátkép való; vélelmezett és nem sajátkép való; sajátkép való és vélelmezett, valódi, de nem sajátkép való. / i.m. 741.§./

IV. A visszaesés hatása a beszámításra.

A visszaesés nem növeli a második bűncselekmény természetes mennyiségét, nem öregbiti a beszámítást. A visszaesés nem a tett, de a tettes tulajdonságává lesz és csak a visszaesőnek róható fel. A büntetőjog a tettes e tulajdonságát a beszámításnál figyelembe nem veheti anélkül, hogy hatáskörét át ne lépné. Mert ha a tettes az előző bűncselekményt teljesen beszámítható állapotban követte el és a második esetben oly körülmény állott elő, mely

a beszámítást kizárta, lehetetlen lenne őt csak azért felelősségre vonni, mert másodszor követte el illetve követett el bűncselekményt, vagyis mert visszaeső.

Ezzel szemben - mint már Bentham, Carrara megállapította - /i.m. 737.1.j./ növekedhet a visszaesésben a bűncselekmény társadalmi mennyisége, mert növekszik a jó polgárok fédelme mikor látják, hogy az előző büntetés nem képes megfékezni a bűntevőt.

E felfogás nem jutott azonban feltétlen elismerésre. Feranda szerint a visszaesést a beszámítást növeli:

1./ mert a beszámításnak nem csak a büntett természetes mennyiségéhez, hanem a társadalmi mennyiségéhez is kell arányulnia,

2./ mert, tekintve a büntettes személyes

minőségét /visszaeső/, mellyel alkalmas a büntett okozta ijedelem növelésére, a büntett társadalmi mennyisége is növekszik. E két állítást Carrara is elismerte. Faranda szerint azonban, ha a visszaeső követett el bűncselekményt, ez növeli a közijedelmet. Carrara ezt nem fogadja el feltétlenül. Nála csak növekedhet a jó polgárok félelme!

A visszaesés nem függhet szerinte esetleges és változó feltételtől. Már pedig a közijedelem létesítése e szempontból esetleges és változó. Legtöbb esetben a közönség a tettes visszaeséséről mit sem tud, és csak a bíróság ítéletében vesz csak róla tudomást. Ennek folytán viszont a büntetés tárgyi erkölcsi ereje viszonylag kisebb lesz.

V. A visszaesés hatása a büntetés alkalmazására.

A visszaesés büntetőjogi jelentőségére nézve

igen eltérők a nézetek. Azt minden elmélet magáévá teszi, hogy a visszaesőt súlyosabban kell büntetni akár volt már megbüntetve, akár nem. A kérdés itt csak az, hogy a visszaesés tisztán csak büntetést felemelő u.n. minősítő /Schärfungs-gründe, szigorító/ körülménynek, avagy büntetést súlyosító /Straferhöhungs-gründe/, növelő oknak tekintessék-e ?

I. Sokat azt csak büntetést felemelő általános minősítő körülménynek tekintik - és így biztos és állandó ismérvet követek, mondja Carrara, feltételes, esetleges és viszonylagos ismerv helyettde indoklásra igen eltérnek.

1./ Némelyek a büntetés minősítésének okát a bűntevő nagyobb gonoszságában találják. A visszaeső ugyanis intenzívebb és veszélyesebb akaratot árul el. /Bernier, Mayer H., Merkel/.

Werner szerint ez a felfogás helytelen,

mivel a bűncselekmény minősített büntetését egy
rá nézve egészen idegen körülménytől teszi függővé.
Paoli szerint is a visszaesésnél az előbb elkövetett
bűncselekmény semmiképpen sem érinti a bűncselek-
ményt magát, annak egyik vagy másik alkatelemét.
Helytelen továbbá azért is, mert a visszaeső bűnő-
sebb akarata, nagyobb gonoszsága nem egyéb vélelem-
nél, - sőt Carrara szerint a gonoszság nem is jön
számításba, csupán a visszaeső érzéktelenségének
vélelme, - és lehetséges az, hogy az előbbi bűncse-
lekmény sokkal intenzívebb bűnösebb akarattal lett
elkövetve /gyilkosság/ mint az utóbbi /impetualis
ölés/. Ebből csak az következik, hogy a visszaesés
nagyobb gonoszsága nem súlyosbíthatja a bűncselek-
mény büntetését és hogy a visszaesést nem lehet mi-
nisítő körülménynek tekinteni. /olasz iskola felfo-
gása./

2./ Vannak akik a visszaesés minősített bűn-
okát a bűnös előző büntetésének elégtelenségben,
tetésének, sikertelenségében találják. /A fenyege-
tési elmélet hívei; Carrara szerint ez elégtelensé-
get a visszaeső saját tényével bizonyítja be./
i.m.738.§./

Ez a felfogás is hibás feltevésből indul
ki, -Werner szerint- mert a büntetés sikertelensége
a visszaesésnek legfeljebb csak egyik oka lehet;
továbbá a sikertelenség oka nem csak szubjektív le-
het, hanem a BTK és a büntetés végrehajtásának hiá-
nyos volta is eredményezheti.

3./ Oberschall szerint a visszaesés minősítő
hatásának indoklására vizsgálat alá kell vennünk a
büntetőjognak a büntetés igazolásával összefüggő
vitas kérdéseit a közérdek védelme és az erkölcsi
igazságérzetünk szempontjából. A közérdek védelmé-
nek egyenes arányban kell állania a közt fenyegető

veszedelemmel, melyek közt nem elhanyagolható eredményt hoz létre: a visszaesés. Az egyén nagyjából védve van, nem szabad a köz védekező tevékenységét sem megbénítani. Erkölcsi érzetünk szempontjából vizsgálva a kérdést, a visszaesőt jellemző megrögzöttség, a lelkében mélyen gyökerező hajlandóság a rossz iránt adja meg a fokozottabb büntetés alapját.

II. A második csoportban tartoznak azok, akik a visszaesést egyáltalán nem tekintik büntetést szigorító, felemelő, minősítő körülménynek, legfeljebb annak csak büntetést növelő, súlyosító hatást tulajdonítanak.

1./ Azok közül, akik a visszaesést nem tekintik minősítő körülménynek, egyesek ~~nem tekintik minősítő körülménynek, egyesek~~ a "non bis in idem" elvéből indulnak ki. Ez irány főképviselője Carnot. Szerinte a visszaesésnek mint büntetést

felemelő, minősítő fogalomnak helyt nem adhatunk, mert a büntetés fokozásának indokát csupán a tett körülményei képezhetik, melyek egy szétválaszthatatlan, oszthatatlan egésznek képeznek és úgy a "non bis in idem" elvének megsértése az, hogy az előző bűncselekménynek, melyért a vádlott a büntetését már kiállotta, okozója a büntetési nem súlyosbításának.

Oberschall szerint Carnot érvelése hiányos. A büntetés nem tüntetheti el teljesen a bűncselekményt. A büntetés célja a társadalom védelme is, s ennek szolgálatában szükség esetén fokozható a megtorlás súlya az erkölcsi igazságérzetünknek megfelelő határig. A tettet és tettest együtt kell vizsgálnunk és a helyesen büntető kötelessége a tettes személyes körülményeit, előéletét is megvizsgálni. Visszaesés esetén nem az előző bűncselekményt

büntetjük újból, hanem egy olyan bűncselekményt bírálunk el, melynek szükségképpen előfeltétele, tényálladási kelléke egy előző megbüntetés megvizsgálása.

Werner szerint Carnot és híveinek érvelése csak a már megbüntetett előbbi bűncselekmény számításba vételének esetén állana, de ez csak bűnismétlés vagy bűnhalmozat esetén következik be./Berner/
Visszaesésnél az előbbi bűncselekmény miatti ^{elítelés,} ~~állítvány~~ megbüntetés szükségkép csak feltételeztetik.

E kérdéssel kapcsolatban érdekes Gesterling dilemmája: a visszaeső az előző bűncselekményért vagy büntetésért is felel. Ez igazságtalanság. Az előző bűncselekményért már felelt; az előző büntetést terhére róni szintén igazságtalanság, mivel a büntetés a bíróság s nem a visszaeső ténye, melyért tehát a visszaeső felelős nem lehet. E dilemma fo-

gyatékossága ki kerülhető Carrara szerint akkor, ha nem a beszámításban, hanem a büntetés tárgyi erejének mérlegelésében keressük a visszaeső büntetése súlyosításának alapját. /ugyanigy Oberschall is./

Itt felemlithetjük Nypels érvelését. Szerinte az, aki már egyszer büntetve volt, másodizben már kevésbé érzi büntetésének belterjes hatását, mint az, aki először ül a börtönben.

2./ Egyesek e kérdésben akép vélekednek, hogy a veszélyességet, melyet a visszaeső elárul még nem lehet olyan mértékűnek tekinteni, hogy szükségessé válnék a büntetés felemelése és a visszaesésnek csak büntetést súlyosító hatását ismerik csak el. /Greib, Mittermaier./

Kleinschrod szerint a bűnösben kifejlődött rossz szokás eredménye az, hogy a bűnnek nem képes

ellentállni, s így akarata korlátolva lévén, újabb cselekménye enyhébben számítandó be.

II. Végül vannak olyanok, kik rendszerint a visszaesést csak büntetést növelő, súlyosító körülménynek tekintik, de egyes kivételes esetekben büntetést szigorító felemelő, minősítő oknak is elismerik.

A visszaesésnek kivételesen büntetést minősítő hatályának okát a visszaesőnek bűnözési hajlamában szokásosságában találják, mely csak belsőleg és külsőleg egynemű bűncselekményeknél és itt is csak oly bűncselekményeknél fordulhat elő, "melyeknek elkövetésére folyton visszatérő indok és alkalom kínálkozik" /John/, melyből következik a csoportok kialakítása.

Werner szerint, habár elismeri, hogy a visszaesés számos esetben szokásból, bűnözési haj-

lamból ered, de nem tartja helyesnek az általánosítást; vagy a törvényhozásnak kellene meghatároznia, hogy mikor tekintendő a visszaesés szokásból, bűnözési hajlamból. A visszaesés büntetéssúlyosbítás hatálya a visszaesés okától függ. Ez pedig -szerinte- nem lehet törvénybe iktetni és a visszaesés súlyosbító hatását a bíró belátására kell bízni, illetve az alkalmazhatást megengedni és nem kötelezőleg előírni. /Berner/.

IV. A visszaesési elévülése.

Tárgyi jogi értelemben a visszaesés csak bizonyos ideig tekinthető minősítő körülménynek.

Már az olasz praktikusok felállították azt az elvet, hogy az aki az előző bűncselekmény elkövetésétől számítva 3 év múlva bűnözik, a szokásszerűség praesumptioja elenyészik.

Az elévülés hatása az, hogy a visszaesés bizonyos időn túl a büntetés kiszabásánál nem bír minősítő hatással. Ez időtartam tekintetében is eltérők a felfogások. Egyes jogi írók és BTK-ek szerint ez az időtartam egyforma mások szerint igazodik a bűncselekmény súlyosságához, az 1892-es orosz BTK. szerint 8., 5., 3., 1 év a büntetés neméhez viszonyítva.

Valóban nehéz is a helyes időtartamot megállapítani, de törvényhozásilag szükséges.

Ugyanilyen problematikus az elévülés időpontja kezdetének a megállapítása is. Találkozunk oly felfogással és gyakorlattal is, mely a bűncselekmény elkövetése vagy az ítélet jogerőre emelkedése napjától számítja azt pl. 1882-es japán BTK. Az írók nagy része helyesli a visszaesés elévülésének fogalmát. Ez folyik szerintük a visszaesés

ismérveinek sajátosságaiból. Az üzletszerűség, a szokásszerűség, és a társadalmi együttműködéshez szükséges fegyelmezettség hiánya mind olyan jelenségek, melyek több tevékenység által létesülnek, mely kizárja azt, hogy az egyes ténykedéseket hoszszu időhöz válassza el. A statisztika szerint a visszaesések jelentékeny százaléka az első évre esik és minél nagyobb a büntetés kiállításától számított időhöz, annál kisebb fokozatosan a visszaesések száma.

BTK.-ünk szerint a 338.§. második bekezdése kimondja, hogy nem alkalmazandó az első bekezdésben, a visszaesésre vonatkozó rendelkezése, "ha az utolsó lopás elkövetését megelőző büntetés kiállása óta tíz év már eltelt."

Ezzel el van döntve az elévülés időtartamára vonatkozó kérdés: az elévülési határidő a

magyar BTK.szerint a büntettekénél és vétségeknél:
10 év. /A német 1871-es BTK.szerint is 10 év, a
bolgár 1896.-os BTK szerint 5 év. A 1852-es osztrák
BTK. a visszaesés elévüléséről nem intézkedik./

Ami a visszaesési elévülésideőtartamának
kezdőpontját illeti, arra nézve is utbaigazítást
kapunk: "a büntetés kiállása óta". Erre nézve pe-
dig a már vázolt elvek állanak. /L24. oldal./

Ez a rendelkezés azonban csak a legutoljára
kiállott előző büntetés végzőnapjától számítan-
dó. Nincs rendelkezés az ezt megelőző cselekmények
visszaesési elévülési időtartamára, például lopás-
nál csak a harmadik cselekmény létesíti a vissza-
esést, Egyideig itt is tíz évet vettek fel, de a
Kuria a 74 sz. T.Ü.H.-ban ezzel a gyakorlattal szem-
beszállott és lopás esetében a két előző bűncselek-
mény elkövetésénél a minősítő hatást megállapított-

nak vette akkor is, ha 10 évnél hosszabb idő telt el és a 10 éves időtartamot csak az utolsó ítélet végrehajtása utáni időre ismerte el.

Összbüntetésnél, amennyiben lopásért, rablásért stb. is volt kiszabva büntetés, az elévülési határidő az egész büntetés kiállításától kezdődik, nem választható ki a lopásra stb. vonatkozó rész.

A feltételes szabadságra bocsátás esetében is az elévülés kezdete csak a bíróilag megállapított büntetés letelte után kezdődik, mert az elítélt csak ekkor tölti ki büntetését.

Ugyanezek a szempontok érvényesülnek a rablás /349.§./, sikkasztás /357.§./, orgazdaság /371.§./ csalás /381.§./ eseteiben is.

Fiatalkorúak visszaesése esetében e szempontok szintén érvényesülnek, melyhez még csak annyit,

hogy a fogház kiállása után foganatosított utólagos javító nevelés semmi változást sem okozhat a visszaesési idő kezdő napjának meghatározásánál.

Az 1864-es svéd BTK. ismeri a visszaesési elévülés megszakítását is, mely beáll akkor, ha a visszaeső oly bűncselekményt követ el, amely miatt polgári jogainak gyakorlásában törvényes birói úton megakadályoztatott.

A visszaesési elévülést Angliát kivéve az összes európai BTK-ek ismerik.

VII. Visszaesés a KBTK-ben.

A KBTK. is a specialis visszaesést fogadja el, mégpedig annak szűkebb értelmében, azaz csak ugyanazonnemű kihágásokért való előzetes megbüntetést veszi figyelembe. A visszaesés elévülése 2 év.

Visszaesést állapít meg például az állam

elleni kihágások csoportjában az ellen, ki az államkormány által eltiltott tankönyvet vagy taneszközt tancélra használ, vagy használtat: első ízben az elkobzáson felül két hónapig terjedő elzárást, visszaesés esetén 2 éven belül a tanító viselt hivatalának elvesztését mondja ki. /38.§./; vagy pl.: a közbiztonság elleni kihágások körében arra a koldusra nézve, a ki koldulás miatt már egyszer megbüntetve volt és 2 éven belül ismét koldul./67.§./

Ugyszintén a közegészség és a testi épesség elleni kihágások körében arra, aki a valamely hid vagy komp fenntartására jogosítva vagy kötelezve lévén, az az életbiztonságra nézve veszélyes állapotban tartja, avagy etekintetben kiadott hatósági rendelkezéseket nem teljesíti /113.§./ Még a 79.§., 89.§., 92.§., 120.§., 129.§., 131.§.

Forrásművek jegyzéke:

Dr. Angyal Pál: A magyar anyagi büntetőjog hatályos jogszabályai. Budapest. 1934. Grill Károly könyvkiadó vállalata.

Dr. Balás Elemér: A büntető törvény zsebkönyve. I. kötet. Budapest. 1913. Grill Károly könyvkiadó vállalata.

11
Karrara Ferenc: A büntetőjog programja. II. kötet. Budapest 1879. A magyar tudományos akadémia könyvkiadó vállalata.

Edvi Illés Károly Dr.: A büntető törvénykönyv magyarázata. I. és III. kötet. Második teljesen átdolgozott kiadás. Budapest 1894. Révai Testvérek kiadása.

Finkey Ferenc: A magyar büntetőjog tankönyve. IV. átdolgozott kiadás. Budapest. Grill Károly könyvkiadó vállalata.

Dr.Oberschall Pál: A visszaesés. Büntetőjogi tanulmány. Budapest 1900.

Dr.Schnierer Aladár: A büntetőjog általános tanai az 1878.V;és az 1879: XL. t.c. alapján. 2-ik átdolgozott és bővített kiadás. Budapest 1888. Franklin Társulat kiadása.

Dr.Werner Rezső: A magyar büntetőjog általános elvei. Budapest 1881. Franklin Társulat kiadása.

Dr.Márkus Dezső: A magyar jogi lexikon.VI.kötet. 1078.lap és a köv. Budapest 1907. Pallas irodalmi és nyomdai r.t.

Büntető Jog Tára: 15 szám. 239. lap.

<u>Tartalom :</u>	oldal
Áttekintés.	2.
I. A vita ante acta és a recidiva.	7.
II.A visszaesés dogmatikai fogalma.	9.
III.A visszaesés fajtái.	18.
IV. A visszaesés hatása a beszámításra.	36.
V. A visszaesés hatása a büntetés alkalmazására.	38.
VI. A visszaesési elévülése.	47.
VII.Visszaesés a KBTK-ben.	52.
Forrásművek jegyzéke.	54.